

BOLANI MAKTAB MUHITIGA MOSLASHTIRISH

Jamila Atamurodova - JDPU o'qituvchi

Annotatsiya: Maqolada bolaning maktabga borishi va maktab muhitiga moslashishida tarbiyachi, o'qituvchi va ota-onalarning roli xususida fikr yuritilgan. SHuningdek, farzandi birinchi sinfga borayotgan ota-onalarga bir nechta tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: maktab, dars, psixik jarayon, moslashuv, tavsiya, me'yor, qoida, diqqat.

Abstract: This article discusses the role of educators, teachers and parents in the child's going to school and adapting to the school environment. Also, several recommendations are given to parents whose children are entering the first grade

Key words: school, lesson, mental process, adaptation, recommendation, norm, rule, attention.

Maktabga ilk qadam bola hayotidagi eng muhim va murakkab bosqich bo'lib, o'quv yilining boshlanishi bola hayotini butunlay o'zgartirib yuboradi. Endi beparvo o'yinlar o'rniga bola har kuni maktabga borishi, kun tartibiga rioya qilishi, maktab hayotining yangi qonunlariga bo'ysunishi, o'qituvchining talablarini va uy vazifalarni muntazam bajarishi, o'qishda yaxshi natijalarga erishish uchun intilishi kerak. Bu me'yorlarga moslashish vaqtini talab etadi. Birinchi ikki hafta bolalarda sezilarli zo'riqishni yuzaga keltiradi. Faqatgina 5-6 haftaga kelib sekin-asta ko'nikish paydo bo'ladi. Aytish kerak-ki, yangi faoliyat (o'quv)ga kirishish boladan barcha yuqori psixik jarayonlar (diqqat, xotira, tafakkur, tasavvur, idrok)ni yangi darajada tashkil etishni talab etadi.

Bolaning maktabga borishi o'z-o'zidan bu darajani paydo bo'lishini ta'minlamaydi. Bu jarayon sekin-asta rivojlanadi, ya'ni diqqatning hajmi kengayadi, uning taqsimlanishi yaxshilanadi, yorqin hissiy voqea-hodisalarni ixtiyorsiz ravishda xotirada saqlab qolish ixtiyoriy tarzga aylanadi.

Ko'rgazmali-obrazli tafakkur mantiqiy tafakkurga aylanadi. Bu jarayonda juda ko'p narsa birinchi sinf o'quvchisining ota-onalariga bog'liq. Bolaning maktab hayotiga jiddiy munosabatda bo'lish, bolaning yutuqlari va muvaffaqiyatsizliklariga e'tiborli bo'lish, uning maqsadga erishish uchun harakat va intilishlarini rag'batlantirish, hissiy qo'llab quvvatlash zarur. Bolaning o'z faoliyati ahamiyatli ekanligini his etishi o'z-o'ziga bahoning va o'ziga ishonch hissining yuqori bo'lishiga xizmat qiladi.

O'ziga ishonch hissi o'qishdagi muvaffaqiyatning garovidir! Bolani maqtashdan qo'rqmang, uning kichkinagina yutug'idan ham xursand bo'ling! SHuni unutmangki,

bola o'ziga kattalar unga qanday munosabatda bo'lishsa, shunday munosabatda bo'ladi. Shu bilan birga birinchi sinf o'quvchisining ota-onalariga quyidagi qoidalarni tavsiya etgan bo'lar edik.

1-qoida. Bolani bir vaqtning o'zida ham birinchi sinfga, ham biron-bir sport seksiyasi yoki to'garakkka bermang. Chunki, maktab hayotining boshlanishi olti –etti yoshli bola uchun og'ir stress hisoblanadi. Agar bolada sayr qilish, o'ynash, dam olishi va darslarni shoshmasdan tayyorlashi uchun imkoniyati etarli bo'lmasa, uning salomatligida muammolar yuzaga kelishi va buning oqibatida nevroz boshlanishi mumkin. Agar farzandingizning musiqa yoki sport bilan shug'ulanishini uning tarbiyasi uchun muhim deb hisoblasangiz, ushbu mashg'ulotlarni uni maktabga berishdan bir yil avval yoki 2sinf dan boshlaganingiz ma'qul.

2-qoida. Shuni yoda tutish kerakki, 6-7 yoshli bola o'z diqqatini faqatgina 10-15 daqiqaga safarbar eta oladi. Shuning uchun bola bilan dars tayyorlayotganingizda unga har 10-15 daqiqada, mashg'ulotdan chalg'itgan holda, joyida 10 marta sakrash, musiqa ostida raqsga tushish, yugurish kabi mashqlarni bajarish lozim. Uy vazifalarni bajarishni yozuv darslaridan boshlash maqsadga muvofiq. Yozma topshiriqlarni og'zaki topshiriqlar bilan almashtirib bajarish ham mumkin. Uy vazifalarni bajarish uchun vaqt bir soatdan oshmasligi kerak.

3-qoida. Ko'rish a'zolaridan yuqori diqqatni talab etadigan televizor ko'rish, kompyuter o'yinlari va boshqa mashg'ulotlar kuniga bir soatdan oshmasligi lozim.

Bu xulosani okulist hamda nevropatolog shifokorlar ham alohida ta'kidlaydilar. Bir necha qisqa maslahatlar.

-bolaning yutuqlarini emas balki uni qanday bo'lsa shundayligicha yaxshi ko'rishingizni doimo farzandingiz his etsin;

-hech qachon bolaga boshqalardan yomonroqsan deb ayta ko'rmang, uni boshqa bolalar bilan taqqoslamang; -bolaning har bir savoliga imkon qadar rost va sabr bilan javob berish lozim;

-har kuni farzandingiz bilan yolg'iz qolish uchun vaqt ajratishga harakat qiling;

-bolani faqatgina tengdoshlari bilangina emas balki kattalar bilan ham erkin va bema'lol muloqot qila olishga o'rgating;

-u bilan g'ururlanishingizni ta'kidlashdan uyalmang

-bolaga nisbatan o'z hissiyotlaringizni baholashda rostgo'y bo'ling;

-bolaga har doim rost gapiring, agar bu siz uchun foydasiz bo'lsa ham;

-bolani aybi uchun jazolamoqchi bo'lsangiz (masalan, biror bir narsani sindirib qo'ysa yoki kiyimini iflos qilib kelsa) unga ayni vaqtdagi aybi uchun tanbeh bering;

-kuch bilan bolaga ta'sir o'tkazmang, majbur qilish bolaning ma'naviy tarbiyasiga, shaxsini rivojlanishi uchun salbiy ta'sir ko'rsatadi;

-bolangiz xato qilishga haqli ekanligini tan olin;

-bolaning yodida faqat baxtli onlar muhrlanib qolishiga harakat qiling;

-kattalar bolaga qanday munosabatda bo'lishsa, bola ham o'ziga xuddi shunday munosabatda bo'ladi;

-hech bo'lmaganda ba'zi-ba'zida bolaning o'rniga o'zingizni qo'yib ko'ring, ana shundagina bolaga qanday munosabatda bo'lishingizni anglab etasiz. Farzandlarimizning tarbiyasiga salbiy va ijobiy ta'sir etadigan quyidagi fikrlarga kundalik turmushimizda amal qilsak, kelajak avlodning mustaqil fikr egasi, ma'nan va aqlan barkamol bo'lib etishishiga, davlat va jamiyatimizning ravnaqiga munosib hissa qo'shishiga erishamiz.

Bolalar yashashni hayotdan o'rganadilar. Agar bola muntazam tanqid qilinsa, u nafratga o'rganadi, bola adovat(yovgarchilik, zidlik, xusumat) muhitida yashasa u tajovuzkorlikka o'rganadi, bola muntazam mazax qilinsa, u indamas, odamovi bo'lib qoladi, bola faqat tanbeh eshitib katta bo'lsa, uning o'ziga ishonchi yo'qoladi. Bolalar yashashni hayotdan o'rganadilar. Agar bola sabr-toqat muhitida katta bo'lsa, u boshqalarni fikrini hurmat qilishga, ular bilan murosada bo'lishga o'rganadi, bolaning fikrini ham tez-tez inobatga olib turilsa, uning o'z-o'ziga bo'lgan ishonch hissi ortadi, bola tez-tez maqtab turilsa, unda minnatdorlik hissi shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha Ta'lim Vazirligi Ilk qadam davlat o'quv dasturi Toshkent. 2022
2. Xasanboeva O., Xolikov D. va boshqalar. Oila pedagogikasi. Toshkent. 2007 yil.
3. Mavlyanov A. va b.q O'quv mashg'ulotlarini tashkil etishda ta'lim texnologiyalari. O'quv qo'llanma. – Toshkent, 2013. – 142 b